

oddziaływań profilaktycznych. W Polsce, okres pomiędzy 11 a 14 rokiem życia to najczęściej podawany wiek tzw. inicjacji alkoholowej [25]. Gdyby kierować się doświadczeniami naszych amerykańskich kolegów, programy Elementarz i Noe mogłyby stanowić część (na przykład dla siódmych klas) kilkuletniego programu, który rozpoczynałby się odpowiednio wcześniej. Program taki wychodziłby nawet poza standardy amerykańskie, łącząc w sobie oddziaływania dla ogółu młodzieży z ofertą pomocy dla tzw. „grup ryzyka” (druga część programu Noe zrealizowana na Bemowie).

Drugi Elementarz i Noe są głównymi programami profilaktyki alkoholowej, które Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych rekomenduje do szerokiego stosowania w szkołach. W świetle tych, jak i innych wyników badań ewaluacyjnych prowadzonych przez Pracownię „Pro-M”, dostrzegamy potrzebę wprowadzenia zmian w podejściu do szeroko stosowanych szkolnych programów profilaktyki alkoholowej w celu zwiększenia ich skuteczności. Zmiany te, naszym zdaniem, powinny iść w następujących kierunkach:

1) wcześniejsze rozpoczynanie oddziaływań profilaktycznych np. w czwartej lub piątej klasie szkoły podstawowej,

2) rozłożenie programu zajęć edukacyjnych oraz jego poszerzenie na dwa lub najlepiej trzy kolejne lata nauki w szkole,

3) uwzględnienie, w większym zakresie niż dotychczas, skutecznych strategii profilaktycznych np. rozwijania umiejętności odmawiania i radzenia sobie z niekorzystnymi wpływami społecznymi, korygowania błędnych przekonań na temat rozpowszechnienia i akceptacji picia wśród młodzieży, pracy nad wartościami i charakterem,

4) szersze miejsce w programie dla sprawy palenia papierosów,

5) rozwijanie pracy z rodzicami i jej integracji z edukacją profilaktyczną wobec uczniów.

Krzysztof Bobrowski, Krzysztof Ostaszewski
„Noah + Second Primer”. Evaluation of an alcohol prevention program

Summary

This study, designed as a natural experiment, was aimed at evaluation of a prevention program carried out in the Fall 1995 in primary schools of the Bemowo district in Warsaw. School children from the experimental group took part in „Noah” meetings first, and then in the „Primer” program. A comparison group was selected from Bemowo, another district of Warsaw. Our questionnaires were filled out twice: prior to the program and three months after its completion – by about 1500 primary school students from grades seven and eight, i.e. by about 40% of the program participants. The study has indicated a high level of the prevention program implementation: high rates of the students’ attendance, their active participation in particular stages of the program, and positive opinions about the program on the part of both students and teachers carrying out the program activities. The only shortcoming was that the students were generally (in 70% of cases) unaware of their parents’ participation in the program.

The expected effects of the „Noah + Second Primer” alcohol prevention program were not confirmed by the study as regards reduction of alcohol drinking frequency among the students, their intention to drink in the future, their resistance skills or susceptibility to external pressure to drink. It should be noted however, that the program participants did make an attempt to abstain from drinking alcohol for two months: 70% of students reported they had made such an attempt, and in 75% of them were fully successful (and that means over a half of the „Noah” meetings participants).

The main (and best documented in the study) impact of the „Noah + Primer” prevention program interventions consists in favorable changes in the participating students’ knowledge about the effect of alcohol on human cognitive and motor functions. Another worthwhile effect of the program pertains to the help seeking skills in eight grade students with an alcohol problem in the family. Eight grade students’ responses to the questionnaire items dealing with psychoactive substance use allow to assume that the program contributed to a reduced use of tranquilizers and/or other substances.

Although insufficiently documented, two findings suggest some detrimental effects of the program, pertaining to relations with parents (in seven graders) and to the issue of cigarette smoking (in eight graders). Moreover, a gender difference was found – while boys’ response to the program was rather unfavorable, the opposite was true among girls (in grade 8). All these findings should be taken into account in possible modifications of the program.

Key words: alcohol & drugs/prevention/adolescents/evaluation

PIŚMIENNICTWO

1. Arendarska A., Czapczyńska A., Kalenik-Moch D., Wierzejska-Łazarewicz E., Pacewicz A., Mellibruda J. (1994): *Drugi Elementarz Czyli Program Siedmiu Kroków*, PARPA, Warszawa.
2. Arendarska A., Wojcieszek K. (1995): *Przygotowanie do profilaktyki domowej*, PARPA, Warszawa.
3. Bobrowski K. (1995a): *Pilotażowe badania ewaluacyjne nad programem profilaktyki alkoholowej „Drugi Elementarz Czyli Program Siedmiu Kroków”*. *Alkoholizm i Narkomania*, 2/19/95, 37-50.
4. Bobrowski K. (1995b): *Raport z analizy wyników badań nad skutecznością programu profilaktycznego „Drugi Elementarz Czyli Program Siedmiu Kroków”*, Piastów - Brwinów, wiosna 1995, Maszynopis, IPiN, Warszawa.
5. Botvin G. (1990): *Substance abuse prevention theory, practice, and effectiveness*, In M. Tonry & J.Q. Wilson (Eds.) *Drugs and crime: Annual review of research in crime and justice*, Vol 13, 461-519, Chicago, University of Chicago Press.
6. Botvin G., Baker E., Dusenbury L., i inni (1995): *Long-term follow-up results of a randomized drug abuse prevention trial in a white middle-class population*, *JAMA* 273(14),1106-1112.
7. Boyd G. (1995): *Badania ewaluacyjne w USA. Problemy metodologiczne*, *Alkoholizm i Narkomania*, 2/19/95, 9-35.